

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2:004.9

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-6514-2026-1-134-139>

Гречишкіна Ірина Анатоліївна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

доцентка кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Лубни, Україна.

grechishkina0807@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3669-0731>

Єпіхіна Марина Анатоліївна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

доцентка кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Лубни, Україна.

dewdrop@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0199-8186>

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ДОПИТЛИВОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стрімка цифровізація сучасного суспільства докорінно змінює умови розвитку та навчання дітей дошкільного віку. Сьогодні дошкільники з раннього віку активно взаємодіють із цифровими пристроями, мультимедійними ресурсами та інтерактивними іграми, що формує новий тип дитячого досвіду та способи пізнання світу. У таких умовах особливої значущості набуває робота педагога з природною допитливістю дитини, адже вона є основою первинної пізнавальної активності, спонукає ставити запитання, досліджувати, висувати гіпотези та самостійно шукати відповіді.

Водночас неконтрольоване використання цифрових технологій може призвести до пасивного споживання інформації, поверхневого мислення та зниження мотивації до реального дослідження. Тому педагог має бути не лише користувачем цифрових засобів, а і їхнім свідомим модератором, організовуючи цифровий досвід дитини так, щоб він розширював її пізнавальні можливості, а не підмінював їх. Актуальним стає питання: як цифрове середовище може підтримувати й поглиблювати допитливість дошкільника, а які педагогічні умови сприяють розвитку мислення, креативності та дослідницької активності.

Мета статті – дослідити розвиток допитливості дітей дошкільного віку в цифровому середовищі та визначити педагогічні умови використання цифрових ресурсів для її стимулювання.

У статті застосовано теоретико-аналізувальний підхід: систематизовано наукові джерела щодо розвитку допитливості дошкільників та використання цифрових технологій в освіті. Виокремлено педагогічні умови ефективної роботи в цифровому середовищі, спрямовані на стимулювання пізнавальної активності та креативності.

Дослідження українських науковців у галузі дошкільної педагогіки та дитячої психології (А. Богуш, Л. Буркова, Н. Гавриш, Т. Кондратенко, К. Крутий, С. Ладивір, Л. Лохвицька, О. Проскура, В. Суржанська, Г. Стадник, Т. Ткачук та ін.) підтверджують, що дошкільний вік є чутливим періодом для розвитку пізнавальної активності.

У психолого-педагогічних дослідженнях спостерігається різноманіття тлумачень одного й того самого поняття, що зумовлено специфікою наукової галузі, у межах якої воно використовується, особливостями авторських підходів, а також розвитком і вдосконаленням методів наукового пізнання (Гречишкіна, 2025). Зазначене повною мірою стосується й поняття «пізнавальна активність», яке дослідники інтерпретують неоднозначно.

А. Богуш розглядає розвиток пізнавальної активності дитини як поетапний процес: емоційно-пізнавальне зацікавлення → допитливість → свідоме прагнення до пізнання. Теоретичний інтерес відповідає вищому рівню усвідомленого пізнання (Богуш, 2014). В. Суржанська визначає пізнавальну активність дітей дошкільного віку як активність, що формується на основі пізнавальної потреби через різні види діяльності, сприяє формуванню цілісного уявлення про навколишній світ і проявляється через пізнавальну орієнтацію, ініціативність, самостійність, інтерес та оригінальність дитини (Суржанська, 2004).

Допитливість є ключовою рисою початкової пізнавальної активності дитини дошкільного віку, джерелом пізнавального інтересу та основою подальшого розвитку інтелектуальних здібностей (Кузіна, 2022). Вона проявляється у внутрішній мотивації до здобуття нових знань, бажанні ставити запитання, самостійно шукати відповіді та розв'язувати пізнавальні задачі (Кузіна, 2022).

У працях Г. Беленької допитливість розглядається як проміжний етап між первинною цікавістю та сформованим пізнавальним інтересом (Беленька, 2022). Таку логіку поетапного розвитку пізнавального інтересу підтверджує О. Савченко, яка виокремлює перехід від ситуативної зацікавленості до стійкого пізнавального інтересу (Савченко, 2002; Мухіна, 2023). Так, у науковій літературі виокремлюють три основні стадії розвитку пізнавального інтересу: цікавість → допитливість → теоретичний інтерес.

У педагогічних словниках допитливість визначається як особистісна риса, що проявляється в прагненні до розширення та поглиблення знань про навколишній світ і власну особистість. З психологічного боку, вона характеризується постійним прагненням до глибшого осмислення подій і явищ дійсності та є важливою умовою інтелектуального розвитку, ефективного навчання й усвідомленого самовизначення. Для дітей дошкільного віку допитливість є віковою особливістю розвитку, тоді як у молодшому шкільному віці вона формується цілеспрямовано через активізацію інтересу до навчальних дисциплін і різних видів діяльності (Психологічна енциклопедія, 2006).

Науковці підкреслюють, що допитливість розвивається за активної участі дорослого, є складником пізнавальної потреби дитини та слугує підґрунтям для формування її самостійної пізнавальної діяльності.

Психологи розглядають допитливість як один із рівнів розвитку пізнавальних почуттів та як пізнавальну потребу, що є внутрішнім джерелом пізнавальної активності дитини, тоді як зовнішніми джерелами є соціальні мотиви (Ж. Піаже, Л. Виготський, Дж. Брунер). З одного боку, допитливість стимулює пізнавальну активність, а підвищення рівня пізнавальної активності, своєю чергою, поглиблює і зміцнює допитливість, створюючи динамічний взаємозв'язок між внутрішньою мотивацією та пізнавальною діяльністю.

У сучасному освітньому середовищі цю взаємозалежність можна ефективно підтримувати за допомогою цифрових технологій, які надають нові можливості для стимулювання допитливості, водночас ставлячи перед педагогами завдання цілеспрямованого та безпечного використання ресурсів.

У цьому контексті актуальними стають державні рекомендації щодо цифрової поведінки дітей: Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію цифрової гігієни дітей дошкільного віку, яка визначає основні принципи безпечного використання цифрових технологій у дошкільній освіті (Про схвалення Концепції цифрової гігієни дітей дошкільного віку, 2025).

Цифрові ресурси – освітні платформи, відео, інтерактивні застосунки – можуть:

- розширювати доступ до різноманітної інформації;
- сприяти індивідуалізації навчання та розвитку когнітивних навичок;
- активізувати мотивацію та інтерес завдяки інтерактивності (Швець, Дрозд, 2025).

Для ефективного розвитку пізнання дошкільників у цифровому середовищі педагог повинен створити такі умови, як:

1. Організація безпечного та структурованого цифрового досвіду. Використання цифрових ресурсів має бути чітко спланованим і відповідати віковим особливостям дітей. Педагог вибирає інтерактивні завдання та ігри, що стимулюють активне мислення, дослідження й пошук рішень, а не пасивне сприйняття інформації.

2. Інтеграція цифрових інструментів у традиційний освітній процес. Цифрові технології не замінюють безпосереднє пізнання світу, а доповнюють його. Наприклад, онлайн-експерименти, віртуальні екскурсії чи мультимедійні презентації можуть слугувати стартовою платформою для обговорення, порівняння та висування гіпотез.

3. Стимулювання самостійності й дослідницької активності. Допитливість розвивається тоді, коли дитина має змогу самостійно ставити запитання, проводити прості дослідження та робити висновки. Педагог може пропонувати завдання типу «спробуй сам», «знайди відповідь» або «поясни, чому так сталося», поєднуючи цифрові ресурси з експериментальною діяльністю.

4. Підтримка позитивної мотивації та емоційної зацікавленості. Цифрові ігри та платформи повинні бути не лише пізнавальними, а й емоційно привабливими. Елементи гри, інтерактивності та змагальності сприяють формуванню стійкого інтересу й бажання досліджувати.

5. Рефлексія та обговорення результатів. Після роботи з цифровими ресурсами педагог обов'язково проводить обговорення: що вдалося, що викликало труднощі, які нові запитання виникли. Це допомагає дитині усвідомити власний процес пізнання й перетворює допитливість на усвідомлений інтерес.

Для розвитку допитливості дошкільників у цифровому середовищі важливо не лише теоретично описувати переваги технологій, а й демонструвати конкретні способи їх застосування. До ефективних практик можна зарахувати:

Віртуальні лабораторії та інтерактивні експерименти. Діти спостерігають за фізичними, хімічними чи біологічними явищами у віртуальному середовищі, висувають власні гіпотези та перевіряють їх через моделювання. Такий підхід розвиває дослідницьку активність і критичне мислення.

PhET Interactive Simulations – пропонує прості візуалізації фізичних та хімічних явищ, доступні для дітей молодшого віку.

Tinkercad (для моделювання простих структур) – дає змогу створювати 3D-моделі та експериментувати з формами.

Інтерактивні казки чи історії, де дитина обирає дії персонажа, сприяють розвитку логіки, вміння прогнозувати наслідки та ухвалювати рішення.

Еpic! – цифрова бібліотека з інтерактивними книгами та адаптивними історіями.

StoryJumper – дає змогу створювати власні казки, вибираючи дії персонажів, що стимулює прогнозування та ухвалення рішень.

Онлайн-платформи, що пропонують завдання типу «знайди відмінності», «склади пазл», «проведи дослід», підтримують допитливість та мотивацію до самостійного навчання, поєднуючи гру з навчанням.

ABCmouse – інтерактивні завдання з логіки, пазлів, дослідів, адаптовані для дошкільників.

Khan Academy Kids – поєднує гру та навчання, стимулює допитливість та розвиток когнітивних навичок.

Віртуальні подорожі знайомлять дітей із культурними, історичними та природничими об'єктами. Педагог може організовувати обговорення, порівняння інформації і формувати початкові навички аналітичного мислення.

Google Earth / Voyager – дає змогу дітям «подорожувати» різними країнами, досліджувати культурні та природні об'єкти.

National Geographic Kids – інтерактивні відео та матеріали про природу, тваринний світ і культуру.

Так, цифрові ресурси стають інструментами моделювання навчальної діяльності, які стимулюють допитливість, розвивають креативність та сприяють формуванню пізнавальної активності.

Допитливість дошкільників є ключовою основою пізнавальної активності та розвитку інтелектуальних здібностей. Цифрове середовище надає нові можливості для стимулювання цієї риси, але потребує цілеспрямованого та безпечного використання. Педагог є не лише користувачем технологій, а і їхнім модератором, створюючи умови для активного дослідження та самостійного пізнання.

Висновки. Отже, цифрові технології не лише розширюють можливості для пізнання та стимулювання допитливості дошкільників, а й дають змогу формувати критичне мислення, креативність і навички самостійного навчання. Водночас ефективність їх використання залежить від свідомої модерації з боку педагога, який організовує безпечне та структуроване цифрове середовище, інтегруючи його в повсякденну навчальну діяльність.

Подальші дослідження у сфері дошкільної освіти можуть бути спрямовані на визначення найефективніших цифрових платформ, інтерактивних методик та педагогічних стратегій, що стимулюють допитливість і пізнавальну активність дітей. Це дасть змогу розробляти практичні рекомендації для оптимального поєднання традиційних та цифрових форм навчання в дошкільному віці.

Список використаної літератури

1. Беленька Г. В. Розвиток допитливості дітей дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Європейського університету*. 2022. № 3. С. 112–119.
2. Богуш А. М. Алла Михайлівна Богуш: біобібліографічний покажчик праць / НАПН України, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. Київ; Одеса, 2014. 187 с.
3. Гречишкіна І. А. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вихователя як основа вдосконалення педагогічної майстерності. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2025. № 1. С. 181–188. DOI: <https://doi.org/10.12958/3083-6514-2025-1-181-188>
4. Про схвалення Концепції цифрової гігієни дітей дошкільного віку : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 травня 2025 р. № 432-р. Київ, 2025. URL: <https://salo.li/86215e1>
5. Кузіна О. Допитливість як етап розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*. 2022. Vol. 1. № 3. С. 96–101. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/uploads/periodicals/ve/3/ve310.pdf>
6. Мухіна Т. Є. Педагогічна теорія розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів академіка Олександри Савченко в реаліях сьогодення. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2023. № 102. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-102-1>
7. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О. М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006.
8. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник / Київ : Генеза, 2002. 368 с.
9. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України. Київ, 2004. 19 с.

10. Швець Т., Дрозд Л. Цифрові горизонти дошкілля: онлайн-інструменти в освітньому середовищі в умовах сучасних викликів. *Український педагогічний журнал*. 2025. № 3. С. 122–129. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-3-122-129>

References

1. Bieliienka, H. V. (2022). Rozvytok dopytlivosti ditei doshkilnoho viku yak psykholohho-pedahohichna problema [Development of curiosity in preschool children as a psychological and pedagogical problem]. *Visnyk Yevropeiskoho universytetu – Bulletin of the European University*, (3), 112–119 [in Ukrainian].
2. Bohush, A. M. (2014). Alla Mykhailivna Bohush: biobibliohrafichni pokazhchyk prats [Alla Mykhailivna Bohush: bio-bibliographic index of works]. Kyiv; Odesa [in Ukrainian].
3. Grechishkina, I. (2025). Rozvytok tvorchoho potentsialu maibutnoho vykhovatel'ia yak osnova vdoskonalennia pedahohichnoi maisternosti [Development of the creative potential of a future educator as a basis for improving pedagogical skills]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical Sciences*, (1), 181–188. DOI: <https://doi.org/10.12958/3083-6514-2025-1-181-188> [in Ukrainian].
4. Pro skhvalennia Kontseptsii tsyfrovoy hihiieny ditei doshkilnoho viku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02 travnia 2025 r. № 432-r [On approval of the Concept of Digital Hygiene for Preschool Children: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 432-r dated 2 May 2025]. (2025). Kyiv. Retrieved from <https://salo.li/86215e1> [in Ukrainian].
5. Kuzina, O. (2022). Dopytlivist yak etap rozvytku piznavalnoi aktyvnosti ditei doshkilnoho viku [Curiosity as a factor in the development of cognitive activity of preschool children]. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*, 1(3), 96–101. Retrieved from <https://czasopisma.marszalek.com.pl/uploads/periodicals/ve/3/ve310.pdf> [in Ukrainian].
6. Mukhina, T. Ye. (2023). Pedahohichna teoriia rozvytku piznavalnoi samostiinosti molodshykh shkoliariv akademika Oleksandry Savchenko v realiiakh sohodennia [Pedagogical theory of developing cognitive autonomy in young students by academician Oleksandra Savchenko in today's context]. *Zbirnyk naukovykh prats "Pedahohichni nauky" – Collection of scientific works "Pedagogical Sciences"*, (102), 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-102-1> [in Ukrainian].
7. Stepanov, O. M. (Ed.). (2006). Psykholohichna entsyklopediia [Psychological encyclopedia]. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
8. Savchenko, O. Ya. (2002). Dydaktyka pochatkovoï shkoly [Didactics of primary school]. Kyiv : Heneza [in Ukrainian].
9. Surzhanska, V. A. (2004). Tvorchy zavdannia yak zasib formuvannia piznavalnoi aktyvnosti starshykh doshkilnykiv [Creative tasks as a means of forming cognitive activity of older preschoolers]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv : Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
10. Shvets, T., & Drozd, L. (2025). Tsyfrovi horyzonty doshkillia: onlain-instrumenty v osviti v umovakh suchasnykh vyklykiv [Digital horizons of preschool education: online tools in the educational environment under modern challenges]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Educational Journal*, (3), 122–129. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-3-122-129> [in Ukrainian].

Гречишкіна І. А., Єпіхіна М. А. Цифрові технології як інструмент розвитку допитливості дітей дошкільного віку

Статтю присвячено дослідженню розвитку допитливості дітей дошкільного віку в умовах цифрового середовища та визначенню педагогічних умов її ефективного стимулювання. Актуальність теми зумовлена стрімкою цифровізацією суспільства, що змінює способи пізнання світу дошкіль-

никами та надає нові можливості для формування пізнавальної активності. Допитливість розглядається як ключова риса початкової пізнавальної активності, що стимулює дітей ставити запитання, досліджувати, висувати гіпотези та самостійно шукати відповіді. Психолого-педагогічні дослідження (Богуш, Суржанська, Кузіна, Беленька, Савченко та ін.) підтверджують, що дошкільний вік є сенситивним періодом розвитку допитливості та пізнавальної активності. У статті висвітлено вплив цифрових технологій на розвиток пізнавальної активності: освітні платформи, інтерактивні ігри, віртуальні експерименти та онлайн-ресурси можуть розширювати доступ до інформації, сприяти індивідуалізації навчання й стимулювати емоційно-позитивну мотивацію до пізнання. Водночас підкреслюється необхідність свідомої модерації з боку педагога: цифрові засоби мають бути інтегровані в традиційний освітній процес, забезпечувати безпечний і структурований досвід, підтримувати самостійність дитини та сприяти рефлексії результатів. Описано практичні приклади використання цифрових ресурсів, як-от PhET Interactive Simulations, Tinkercad, Epic!, StoryJumper, ABCmouse, Khan Academy Kids, Google Earth та National Geographic Kids, що стимулюють дослідницьку активність, критичне мислення та креативність. Стаття підкреслює, що цифрові технології є інструментом розвитку допитливості лише за умов цілеспрямованого та безпечного використання, а педагог є організатором активного пізнання. Результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальших розробок методичних рекомендацій щодо інтеграції цифрових та традиційних форм навчання в дошкільній освіті.

Ключові слова: допитливість, пізнавальна активність, дошкільна освіта, цифрові технології, інтерактивні ресурси, самостійне навчання, цифрове середовище, педагогічні умови, мотивація до пізнання.

Hrechyshkina I. A., Yepikhina M. A. Digital technologies as a tool for developing curiosity in preschool children

The article is devoted to studying the development of curiosity in preschool children within a digital environment and identifying pedagogical conditions for its effective stimulation. The relevance of the topic is determined by the rapid digitalization of society, which changes the ways preschoolers perceive the world and creates new opportunities for fostering cognitive activity. Curiosity is considered a key trait of initial cognitive activity, motivating children to ask questions, explore, formulate hypotheses, and independently seek answers. Psychologo-pedagogical studies (Bohush, Surzhanska, Kuzina, Bielenka, Savchenko, et al.) confirm that the preschool age is a sensitive period for the development of curiosity and cognitive activity. The article highlights the impact of digital technologies on cognitive development: educational platforms, interactive games, virtual experiments, and online resources can expand access to information, support individualized learning, and stimulate emotionally positive motivation for learning. At the same time, the need for conscious moderation by the teacher is emphasized: digital tools should be integrated into the traditional educational process, provide a safe and structured experience, support the child's independence, and encourage reflection on results. Practical examples of digital resources, such as PhET Interactive Simulations, Tinkercad, Epic!, StoryJumper, ABCmouse, Khan Academy Kids, Google Earth, and National Geographic Kids, are described, which stimulate research activity, critical thinking, and creativity. The article emphasizes that digital technologies are a tool for developing curiosity only when used purposefully and safely, with the teacher acting as an organizer of active learning. The results of the study can serve as a basis for further development of methodological recommendations for integrating digital and traditional forms of learning in preschool education.

Key words: curiosity, cognitive activity, preschool education, digital technologies, interactive resources, independent learning, digital environment, pedagogical conditions, motivation for learning.

